

आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ को नीति, बजेट तथा कार्यक्रम

गरुडा नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
गरुडा, रौतहट, प्रदेश नं.२, नेपाल

मिति २०७६/०३/०९

गरुडा नगरपालिकाको परिचय

१. संक्षिप्त परिचय

नेपालको संविधान, २०७२ बमोजिम नेपाल सरकारले स्थानीय तहहरूको पुनःसंरचनाको लागि गठन गरेको उच्च स्तरीय आयोगले २०७३ पुष २२ मा नेपाल सरकारलाई बुझाएको प्रतिवेदन नेपाल सरकारले परिमार्जन गरी २०७३ फागुन २७ गतेबाट स्थानीय तह लागू गर्ने निर्णय अनुसार नेपालको तराईमा रहेका जिल्लाहरूमध्ये संघीय गणतन्त्र नेपालको प्रदेश नं. २ मा अवस्थित रौतहटआर्थिक, सामाजिक, राजनैतिक, सांस्कृतिक एवं पूर्वाधार विकासको दृष्टिकोणबाट सक्षम तथा विकसित रहेको छ। प्राकृतिक सम्पदाहरूले भरिएको यो जिल्ला रणनीतिक हिसावले महत्वपूर्ण छ।

२०७३ सालमा गठित स्थानीय तह पुनःसंरचना आयोगले गरेको सिफारिस बमोजिम रौतहट जिल्लामा १८ वटा स्थानीय तह कायम भई कार्यान्वयनमा रहेका छन्। गरुडा नगरपालिका प्रदेश २ मा अवस्थित रौतहट जिल्लाको मध्य भाग हो। यहाँको तापक्रम अधिकतम ४२ डिग्री सेन्टिग्रेड र न्यूनतम तापक्रम १२ डिग्री सेन्टिग्रेड भएको तराई क्षेत्र हो। नौ वटा ग्रामीण भागलाई समेटेी गरुडा नगर घोषणा गरिएको थियो। यो क्षेत्र प्रख्यात ईश्वरीय शिव मन्दिर भगवान शिवबाट समर्पित हो। यो नगरपालिका आर्थिक सामाजिक, सांस्कृतिक, शैक्षिक हिसाबले विकट नगरपालिकाको रूपमा चिनिन्छ। साविकको ९ वटा गाविसलाई समायोजन तथा विभाजन गरी जम्मा हालको ९ वटा वडा माफत करिव ५२ हजार जनसंख्या रहेको नागरिकहरूलाई सेवा सुविधा प्रदान गरीएको छ।

हाल कायम भएको राजनीतिक तथा प्रशासनिक विभाजन

प्रदेश	संघीय गणतन्त्र नेपालको प्रदेश नं. २
नाम	गरुडा नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, गरुडा
जिल्ला	रौतहट
अञ्चल	नारायणी अञ्चल
विकास क्षेत्र	मध्यमाञ्चल विकास क्षेत्र
वडा संख्या	९
केन्द्र	साविक गरुडा नगरपालिकाको कार्यालय, गरुडा, रौतहट
निर्वाचन क्षेत्र संख्या	४

गरुडा नगरपालिकाको तेस्रो नगरसभाबाट पारितका लागि नगर कार्यपालिकाबाट पारित

आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ को नीति बजेट तथा कार्यक्रम र आय व्यय सम्बन्धी नगर प्रमुख श्री ईन्नु राय यादव ज्यूद्वारा मिति २०७६ आषाढ ०९ गते नगर सभासद समक्ष प्रस्तुत गरिने नीति बजेट तथा कार्यक्रम

आदरणीय नगर उप-प्रमुखज्यू, नगरसभाका सदस्यहरु, आमन्त्रित अतिथि ज्यूहरु, पत्रकार एवम् कर्मचारी मित्रहरु अब म चालु आ.व. २०७६/७७ को नीति तथा कार्यक्रमहरु प्रस्तुत गर्न अनुमति चाहन्छु ।

- यस नगरपालिकाको आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को नीति तथा कार्यक्रम गरिमामय सभा समक्ष प्रस्तुत गर्न पाउँदा म गौरवान्वित भएको छु । स्थानीय सरकार; नेपाली जनताको त्याग, बलिदान र लामो संघर्षको उपलब्धि हो । बलिदानीपूर्ण संघर्षबाट प्राप्त र ऐतिहासिक संविधानसभाबाट जारी भएको नेपालको संविधान अनुसार स्थापित स्थानीय तहका अधिकारहरुलाई अभ्यास गर्ने अभियान अघि बढिरहेको यस अवसरमा म लोकतन्त्र प्राप्तिको लामो संघर्ष एवं मधेश आन्दोलनका क्रममा आफ्नो अमूल्य जीवन बलिदान दिनुहुने सम्पूर्ण ज्ञात अज्ञात अमर शहीदहरुप्रति भावपूर्ण श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दछु । साथै, मधेश आन्दोलन लगायत विभिन्न आन्दोलनका क्रममा घाइते, वेपत्ता नागरिक प्रति उच्च सम्मान व्यक्त गर्न चाहन्छु ।
  - गरुडा नगरपालिका लोकतन्त्रका आधारभूत मूल्य मान्यता, बहुलवादी खुला समाज, मानव अधिकार, सामाजिक न्याय, सहकारिता, सहअस्तित्व र समन्वयको सिद्धान्तलाई आत्मसात गर्दै विधिको शासनप्रति पूर्णप्रतिबद्ध छ । लोकतन्त्रलाई सामाजिक जीवन पद्धतिका रूपमा स्थापित गर्ने कुरामा नगरपालिका हरपल प्रयत्नशील छ । शासकीय व्यवस्थामा आएको परिवर्तनको अनुभूति सबै नगरबासीले गर्न सकून् भन्नेमा हामीहरु अत्यन्त सचेत छौं ।
  - नगरको भौगोलिक, सामाजिक, आर्थिक तथा धार्मिक सांस्कृतिक विविधतालाई आत्मसाथ गर्दै सन्तुलित र समन्यायिक विकासको बाटोमा अघि बढ्न यस नगरपालिका दृढ छ । हामीहरु योजनाबद्ध र प्राथमिकताका आधारमा विकास निर्माणका कामहरु हुनुपर्छ भन्नेमा प्रतिबद्ध छौं । 'मालिक होइन, सेवक हौं' भन्ने मान्यतामा आधारित जनउत्तरदायी, पारदर्शी, मेहनती र सहयोगी संयन्त्रबाट नै समृद्धि हासिल गर्न सकिन्छ भन्ने मान्यतालाई हामीले आफ्नो मार्गदर्शनका रूपमा ग्रहण गरेका छौं ।
  - आर्थिक वर्ष २०७६/२०७७ को नीति तथा कार्यक्रमको लक्ष्य "समृद्ध नगर : खुशी नगरबासी" रहेको छ । यस नीति तथा कार्यक्रम संघीयताको कार्यान्वयनसँगै सिंहदरबारको अधिकार जनताको बीचमा पुर्याउन कोशेदुङ्गा सावित हुने अपेक्षा गरिएको छ ।
  - आ.व. २०७५/२०७६ मा विकास खर्चको कम्तीमा ८०% पक्की कार्य सम्पादन भएका छन् र महत्वपूर्ण क्रियाकलापहरुमा गरुडा बजारलाई आगामी भदौ मसान्त भित्र सौन्दर्यकरणलाई सम्पन्न गर्ने लक्ष्य रहेको छ ।
१. सडक पिसीसी योजना : 'नगरका सबै बाटोलाई व्यवस्थित र स्तरउन्नती गराउने' योजनाअनुसार आर्थिक वर्ष २०७५/०७६ मा प्रायः सबै वडामा काम सम्पन्न हुने क्रममा रहेको छ ।
  २. एकीकृत नगर विकास गुरुयोजना निर्माण : "सम्मुनत, सुरक्षित तथा वातावरणमैत्री सुन्दर शहर, सुशासनयुक्त पर्यटकीय र समृद्ध गरुडा नगर" भन्ने दुरदृष्टि सहित नगरको एकीकृत विकासका लागि गुरुयोजना बनाउने काम अगाडी बढाइनेछ ।
  ३. सार्वजनिक सेवा प्रवाह र सुशासन : स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ बमोजिम वडा कार्यालयहरुबाट सम्पादन हुने कामहरु तत्-तत् वडा कार्यालयहरुबाट नै सम्पादन हुने व्यवस्था मिलाएको छ ।
  ४. सार्वजनिक हानी नोक्सानी नहुने तर प्रचलित मापदण्ड पूरा गर्न नसकेर नक्सापास, नक्सा नियमित गर्ने लगायतका कामहरु थाँती रही समस्यामूलक बनेका स्थानीय जनताका समस्याहरु स्थलगत अनुगमन गरी समस्याको हल गर्ने परिपाटीको सुरुवात गरिएको छ ।

५. सार्वजनिक जग्गाको लगत संकलन कार्य : नगरपालिका भित्रको सार्वजनिक/सरकारी जग्गाको लगत संकलन कार्य शुरु गरिएकोछ र यसकार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
६. तथ्यांक संकलन : नगरभित्रका अव्यवस्थित, सुकुम्बासी तथा भूमिहीन नागरिकको तथ्यांक संकलन कार्य सबै वडाहरुमा भैरहेको छ । यस्तै नगरको जनसाङ्ख्यिक, प्राकृतिक, आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक, भौतिक पूर्वाधार, रोजगारीको अवस्था, कुल ग्राहस्थ उत्पादन, प्रतिव्यक्ति आय, मानव विकास तथा लैङ्गिक सशक्तिकरण सूचकाङ्क, सार्वजनिक सम्पत्ति, सामुदायिक सम्पत्ति भवन, सडक, पसल, व्यवसायको विवरण सहितको तथ्यांक अभिलेख अद्यावधिक गर्नको लागि तथ्यांक प्रविष्टि (डाटा ईन्ट्री) को काम भैरहेको छ ।
७. सरसफाई अभियानलाई नियमितता प्रदान : नगरलाई सफा, सुन्दर र हरभरा बनाउन सरसफाई अभियानलाई 'ग्रिन गरुडा, क्लीन गरुडा' तथा 'पवित्र, सुन्दर, हरित तथा समृद्ध गरुडा' भन्ने नाराका साथ नियमित बनाइने छ ।
८. फोहोरमैला व्यवस्थापन : नगरपालिका क्षेत्रबाट निस्कने फोहोरलाई स्रोतमै वर्गिकरण गरी गल्ने र नगल्ने छुट्टाई फोहोर उत्पादनको मात्रालाई कम गर्न र फोहोरमैलाको वैज्ञानिक व्यवस्थापनका लागि जनसहभागिता आधारित निजी साभेदारी अवधारणाअनुसार कार्य प्रारम्भ गरिने छ । साथै फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागि ल्याण्डफिल्ड साइटको सम्भाव्यता अध्ययन गरिने छ ।
९. छाडा चौपाया व्यवस्थापन : नगरपालिकामा रहेका छाडा चौपायहरु नियन्त्रण अभियान संचालन गरिएपनि यसकार्यलाई अझ प्रभावकारी बनाउन प्रथमिकताका साथ अगाडी बढाइने छ ।
१०. मुल सडक तथा अन्य सडक व्यवस्थापन : नगरपालिकाक्षेत्र भित्र रहेका मुल सडक तथा अन्य सडकहरुमा अतिक्रमण गरि पसल तथा अन्य सामग्री राख्ने लाई यस आ.व. २०७५/०७६ मा नियन्त्रण गरीएको र यस कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
११. स्थानीय शिक्षा : नगरको शिक्षालाई थप व्यवस्थित र गुणस्तरीय बनाउने गरी आवश्यक नीतिगत व्यवस्था गरी विभिन्न कार्यहरु सम्पन्न गरिएको छ । विभिन्न सामुदायिक तथा निजी विद्यालयहरुको नियमित अनुगमन गरिएको छ । सामुदायिक विद्यालयका प्र.अ.हरुसँग कार्यसम्भौता प्रकृया अगाडी बढाइएको छ ।
  - नगरका सबै सामुदायिक विद्यालयको बाल विकास शिक्षाका सबै बालबालिकाहरुलाई निःशुल्क खाजा र पाठ्य पुस्तक को व्यवस्था नेपाल सरकारको सशर्त अनुदानबाट मिलाइएको छ ।
  - नगरपालिकाको शैक्षिक अवस्थाको तथ्यांकगत अवस्था भल्किने गरी शैक्षिक प्रोफाइल तयार पार्ने काम भैरहेको छ । यो शैक्षिक सत्रभित्र नगर शिक्षा नीति तथा कार्यक्रम बनाउने लक्ष्य छ ।
१२. विषयगत शाखा व्यवस्थापन : शिक्षा, सहकारी, स्वास्थ्य, महिला विकास लगायतका विषयगत शाखा स्थापना भई विषयगत रुपमा कार्यसम्पादन भैरहेका छन् ।
१३. स्थानीय कानून : नगरपालिकाले विभिन्न ऐन, कानून, कार्यविधिहरु तयार गरी नगरसभामा पेश गरि लागु गर्ने व्यवस्था मिलाईएको छ । नगरपालिकाभित्र सञ्चालन हुने सबै प्रकारका सार्वजनिक महत्वका कार्यक्रमलाई उपलब्धिमुलक, मितव्यायी, छिटो-छरितो, समयसापेक्ष बनाउन सार्वजनिक महत्वका कार्यक्रम सञ्चालन तथा व्यवस्थापन निर्देशिका जारी गरिएको छ ।
१४. स्थानीय न्याय सम्पादन : प्रचलित कानूनले दिएको अधिकार प्रयोग गरी न्यायिक समितिले स्थानीय न्याय सम्पादनको काम अगाडी बढाइएको छ र आगामी आ.व. २०७६/०७७ मा प्रत्येक वडामा मेलमिलाप केन्द्र गठन गरी प्रभावकारी न्याय सम्पादन गरिने छ सो कार्यको लागि प्रयाप्त बजेटको व्यवस्था मिलाइएको छ ।
१५. टोल विकास संस्थाहरुको गठन : नगरको विकासलाई समुदायमा आधारित, समुदाय नियन्त्रित बनाउँदै स्थानीय स्रोत, साधन र सीपको अधिकतम उपयोग गरी समग्र विकासमा योगदान पुर्याउनको लागि गठन प्रकृया आ.व.२०७६/ ०७७ बाट शुरुवात गरिने छ ।
१६. भगिनी सम्बन्ध : कृषि, उद्योग, वाणिज्य, विज्ञान तथा प्रविधि र सांस्कृतिक क्षेत्रमा सहयोग आदान प्रदान गर्नुका साथै अन्तर्राष्ट्रिय शहरहरुसँगको सम्बन्ध विस्तार गरी नगरपालिकाको पहिचान स्थापित गर्ने उद्देश्यले विभिन्न देशका शहरहरुसँग नेपाल सरकारको स्वीकृती लिई भगिनी सम्बन्ध राख्नको लागि आवश्यक गृहकार्य गरिने छ ।

१७. बजार अनुगमन : बजार अनुगमन निर्देशिका अनुसार बजार अनुगमनको कार्यलाई नियमित पारिएको छ । नगरपालिका अन्तर्गतका नदी, पोखरी तथा खोलाहरुबाट हुने नदीजन्य पैदावारको अनियमितता तथा चोरी निकासी नियन्त्रणका लागि विशेष पहलका कामको थालनी गरिएको छ र निरन्तरता दिइने छ ।
१८. व्यवस्थित सहरीकरणका लागि 'ल्याण्ड पुलिड' को अवधारणा : व्यवस्थित र योजनाबद्ध सहरीकरणका लागि नगरपालिकाले 'ल्याण्ड पुलिड प्रोजेक्ट' को अवधारणा अघि सारेको छ । 'ल्याण्ड पुलिड' का सन्दर्भमा नगरपालिकाले विज्ञसँग छलफल तथा अन्तरक्रिया गरिसकेको छ ।
१९. जथाभावी जग्गा प्लटिङमा रोक तथा भवन तथा सडकको नयाँ मापदण्ड : जग्गा विकास तथा प्लटिङ सम्बन्धी मापदण्ड-२०७४ जारी गरी नगरपालिकाको पूर्व-स्वीकृतिविना जग्गा प्लटिङमा रोक लगाइनुका साथै भवन निर्माण मापदण्ड-२०७४ कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ ।
२०. स्वायत्त क्षेत्र घोषणा गर्न सिफारिस : स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनमा रहेको 'एकै भाषा वा संस्कृति भएका समुदायको सघन उपस्थिति र बाहुल्यता रहेको, सामाजिक तथा आर्थिक विकास सूचकाङ्क राष्ट्रिय औषतभन्दा कम रहेको जिल्ला, स्थानीय तह वा वडालाई प्रदेश सरकारको परामर्शमा नेपाल सरकारले स्वायत्त क्षेत्र घोषणा गर्न सक्ने' भन्ने व्यवस्था अनुसार स्वायत्त क्षेत्रको रूपमा घोषणा गर्न नेपाल सरकारलाई स्थान तोकि आग्रह गरिने छ ।
२१. प्राथमिकतामा रहेका सडकको राइट अफ वे निर्धारण : नगर क्षेत्र भित्रका सडकहरुलाई कम्तिमा ४ मिटर निर्धारण गरेर प्राथमिकीकरणका साथ शहरी शासन तथा पूर्वाधार विकास आयोजनालाई विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन (डिपिआर) तयार पार्न कार्यको अगाडी बढाइएको छ ।
२२. व्यवसायीलाई करको दायरामा ल्याउन वडा-वडामा शिविर : सबै प्रकारका व्यवसायलाई करको दायरामा ल्याउनुका साथै तिनीहरुको तथ्यांक अद्यावधिक राख्न वडा-वडामा पुगेरै व्यवसाय दर्ता गर्ने कार्यक्रम तय गरिएको छ ।
२३. नगरको सिटी फ्लावर निर्धारण : नगर फूल (सिटी फ्लावर) को रूपमा वडा कार्यालय, विषयगत कार्यालय, शिक्षण संस्थालगायतका सबै प्रकारका संगठित संघ-संस्थाको परिसर तथा सडकहरुमा आकर्षक डिजाईनमा विरुवा फूल रोप्ने व्यवस्था मिलाउन नगर कार्यालय, वडा कार्यालय, विषयगत कार्यालय तथा संघ-संस्थालाई आग्रह गरिएको छ ।
२४. अन्य केन्द्रिय निकाय बाट निर्माण भइरहेका पूर्वाधार : यस नगरपालिका क्षेत्रभित्र सघन शहरी विकास कार्यक्रम अनर्तगत निर्माणाधिन आयोजनाहरुको अनुगमनमा विशेष प्राथमिकताकासाथ अनुगमन गरिएको र यसकार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

आगामी आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ को नीति तथा कार्यक्रम

शिक्षा:

१. शिक्षा नगर विकासको मेरुदण्ड हो भन्ने विषयलाई गम्भीरताका साथ अवलम्बन गर्दै 'सामुदायिक विद्यालयको शैक्षिक र भौतिक सुधार: बालबालिका विद्यालय प्रवेशको पहिलो आधार' भन्ने नाराका साथ समग्र शिक्षा प्रणालीको सुधारमा लागि स्पष्ट दृष्टिकोण, प्रतिबद्धता र लगनशीलता साथ अगाडि बढिनेछ । यस क्षेत्रको सुधारका लागि कुनै प्रकारका बहानाबाजी, निहीत स्वार्थ हाम्रा लागि स्वीकार्य हुने छैन । हचुवाका भरमा होइन स्थापित मान्यताको जगमा टेकेर प्रष्ट दृष्टिकोणका साथ आगामी आर्थिक वर्षमा शैक्षिक विकासका कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।
२. शिक्षा प्रणालीलाई आर्थिक सामाजिक रुपान्तरणको संवाहक रूपमा विकास गर्नका लागि सबै तह एवं विधाको शिक्षामा समतामूलक पहुँचको सुनिश्चितता, गुणस्तरमा सुधार, अब्बल व्यवस्थापकीय क्षमताको विकास, सामुदायिक एवं संस्थागत विद्यालय बीचको भिन्नताको अन्त्य, असल अभ्यासहरुको आदान प्रदान, अन्त्य, शिक्षा क्षेत्रका "आशालाग्दा अभ्यास" र "प्रयास गरे परिवर्तन सम्भव छ" भन्ने मान्यता स्थापितका लागि शैक्षिक प्रणालीलाई जिम्मेवार, जवाफदेही, पारदर्शी, नतिजामुखी र उत्तरदायी बनाउँदै नगरपालिकालाई शैक्षिक क्षेत्रको हबको रूपमा विकास गरिनेछ । यसका लागि आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण, समुदायको अपनत्व विकास, सघन र नियमित अनुगमन, समन्वयतात्मक प्रयासलगायत शिक्षा प्रणालीका स्थापित मान्यताका आधारमा शैक्षिक सुधारका कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।

३. नगरपालिकाको शिक्षा प्रणालीलाई विगतमा सिकिएका पाठहरूको आधारमा विद्यमान कानूनी, संस्थागत र प्रक्रियागत सुधारलाई थप सुदृढ बनाउँदै रणनीतिक ढंगले अगाडि बढाइनेछ । आगामी ३ वर्ष भित्र सामुदायिक र संस्थागत विद्यालय बीचको दुरी समान गर्ने, सामुदायिक विद्यालयप्रति आकर्षक बढाउने रणनीति अवलम्बन गरिनेछ ।
४. संस्थागत विद्यालयद्वारा विद्यार्थीहरूलाई उपलब्ध प्रदान गर्नुपर्ने छावृत्तिलाई १० प्रतिशत कायम गरी प्रभावकारी कार्यान्वयन गराइनेछ ।
५. लैङ्गिकमैत्री तथा बालमैत्री सिकाई प्रणालीको उपयुक्त रणनीति तय गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
६. सामुदायिक विद्यालयमा भौतिक पूर्वाधार, दरबन्दी मिलान, विद्यालय अनुगमन, दिवा खाजा, टिफिनकारी वितरण, विद्यार्थी भर्ना अभियान, केही विद्यालयको विस्तृत योजना तयार पार्ने, सबै विद्यालयलाई पूर्णसरसफाईयुक्त, एकीकृत र नतिजामा आधारित अनुगमन योजनाको निर्माण, विद्यालयका शिक्षक, कर्मचारीहरूको क्षमता अभिवृद्धिलगायतका थप प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछन ।
७. नगरपालिका भित्र संचालनमा रहेको प्राविधिक शिक्षा अध्यापनका लागि नगर प्राविधिक हबको स्थापनाको लागि आवश्यक प्रक्रिया अगाडि बढाइनेछ ।
८. भौतिक पूर्वाधारयुक्त विद्यालयहरूमा प्राविधिक-शिक्षा अध्ययन-अध्यापनको लागि आवश्यक पहल गरिनेछ ।
९. महत्वपूर्ण बज्जिका लगायत स्थानीय पाठ्यक्रमको विकास गरिने छ ।
१०. कार्यपालिकाको निर्णयानुसार समायोजना भएका सामुदायिक विद्यालयको भौतिक सम्पत्ति व्यवस्थापनलाई उच्च प्राथमिकताका साथ कार्यान्वयनमा लगिनेछ ।
११. टिनका छाना भएका सामुदायिक विद्यालयहरूमा क्रमशः “फल्स सिलिङ्ग” राख्ने व्यवस्था आधारभूत तहबाट सुरु गरी विद्यार्थीहरूलाई टिनको प्रत्यक्ष छानामुनी बस्नु पर्ने बाध्यताको अन्त्य गरिनेछ ।
१२. नगरभित्रका सामुदायिक क्याम्पसहरूको संस्थागत विकास र स्तरोन्नतीका लागि आवश्यक पहल गरिनेछ ।

स्वास्थ्य :

१३. ‘स्वस्थ नगरबासी : समृद्ध नगर’ भन्ने नाराका साथ गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवामा सबै नागरिकको समतामूलक पहुँच सुनिश्चित गर्ने कार्यमा नगर सरकार क्रियाशील रहनेछ । गुणस्तरीय तथा सर्वसुलभ स्वास्थ्य सेवा प्रवाहमा रहेका विद्यमान चुनौतीहरूलाई न्यूनीकरण गर्ने, सेवा प्रदायक संस्थाहरूको व्यवस्थापकीय प्रणाली सुदृढ गराउन, नेपाल सरकारबाट प्राप्त स-सर्त कार्यक्रमको अभै प्रभावकारी तवरले कार्यान्वयन गर्न, आयुर्वेद औषधालयको क्षमता अभिवृद्धि, प्रजनन स्वास्थ्य सेवामा पहुँच अभिवृद्धि, निजी तथा सरकारी स्वास्थ्य संस्थाहरूको नियमन, महिला स्वास्थ्य तथा प्रजनन स्वास्थ्य कार्यक्रम, बालस्वास्थ्य तथा पोषण कार्यक्रम, औषधी तथा उपकरण आपूर्ति, स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रम, आमा सुरक्षा कार्यक्रम, राष्ट्रिय खोप तथा विशेष खोप, भिटामिन तथा जुकाको औषधी लगायतका राष्ट्रिय स्तरका कार्यक्रमहरू प्रभावकारी कार्यान्वयन सहित नगरपालिकाको समग्र स्वास्थ्य प्रणालीको सुधारका लागि प्राथमिकता निर्धारण गरी छुट्टै नगर स्वास्थ्य नीति तर्जुमा गरी अगाडि बढाइनेछ । स्वास्थ्य संस्थाहरूको पूर्वाधार विकासमा सहयोग पुर्याउने गरी बजेट व्यवस्था गरिनेछ भने सहरी स्वास्थ्य क्लिनिकहरूलाई व्यवस्थित गर्नको लागि आवश्यक रणनीति तय गरिनेछ । अस्पतालको स्तरउन्नतिका लागि विशेष कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।
१४. उमेर पुगेका महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरूलाई नेपाल सरकारले प्रदान गर्ने रकममा केही रकम थप गरी “सुनौलो अवकाश योजना” लागू गरि कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ भने बाँकी रहेका महिला स्वयंसेविकाको क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ । साथै, उनीहरूलाई निश्चित प्रतिशत रकम खाजा भत्ता स्वरूप उपलब्ध गराइनेछ भने उत्कृष्ट कार्य गर्ने स्वास्थ्यकर्मीलाई पुरस्कृत गर्ने प्रणालीको विकास गरिनेछ ।

१५. मदिरा र सुर्तिजन्य पदार्थको उत्पादन, सेवन, आयात र बिक्री वितरण गर्ने कार्यलाई कार्यविधि अनुसार व्यवस्थित गरिनेछ । शैक्षिक संस्थाहरुमा ध्यान र योग शिक्षा कार्यान्वयनका लागि प्रोत्साहन गरिनेछ ।
१६. गरुडा अस्पताल लगायत अन्य स्वास्थ्य संस्थाहरुको सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउन भौतिक पूर्वाधार सहितको कार्यक्रम संचालनमा ल्याइनेछ ।
१७. नगरपालिका भित्र रहेका स्वास्थ्य चौकीहरुमा मासिक रुपमा आलोपालो गरी विशेषज्ञ चिकित्सकहरुको व्यवस्था गरी स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
१८. स्वास्थ्य चौकीहरुमा रहेका प्रयोगशालाहरु तथा वर्धिङ्ग सेन्टरहरुको स्तरोन्नती गरिनेछ ।

कृषि तथा पशुपालन :

१९. नगरपालिका भित्रको कृषि योग्य जमिनको पहिचान र संरक्षण गर्दै कृषि उत्पादनको क्षेत्रको विविधिकरण तथा विशिष्टिकरण मार्फत् नगरपालिकालाई कृषि उत्पादनमा आत्मनिर्भर बनाउनको लागि आवश्यक रणनीति तय गरिनेछ ।
२०. 'एक घर : एक करेसाबारी : पकेट क्षेत्रमा व्यवसायिक तरकारी' भन्ने नाराका साथ तरकारी उत्पादनको प्रशस्त सम्भावना रहेको लाई "तरकारी पकेट क्षेत्र" अन्य वडाहरुमा "एक घर : एक करेसाबारी" को नीति अवलम्बन गर्दै अर्गानिक तरकारी उत्पादनलाई नगरभरी विशेष अभियानका साथ संचालन गरि आगामी एक वर्षभित्र तरकारीमा आत्मनिर्भर नगरपालिका घोषणा गरिनेछ ।
२१. नगरपालिका क्षेत्रमा सञ्चालित बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले कम्तिमा १५ जना कृषकलाई कृषि ऋण उपलब्ध गराई सोही प्रयोजनमा सदुपयोग हुन गएमा वा यस नगरपालिका भित्रका विभिन्न समूह (आमा समूह, टोल विकास संस्था, क्लव) लाई नगद/वस्तुगत सहायता उपलब्ध गराएमा त्यस्ता बैंकलाई "हाम्रो बैंक" नामक टोकन प्रदान गर्ने नीतिगत व्यवस्था गरिनेछ ।
२२. सार्वजनिक महत्वका कार्यक्रममा आयातित फूलको प्रयोग गर्ने नगरपालिकाको अभियानलाई सफल पार्नको लागि फूलमालाको आयातलाई पूर्णरुपमा निरुत्साहित गरी स्थानीय फूलमालालाई प्रोत्साहन गर्ने अभियान संचालन गरिनेछ । कृषि कार्यमा लाग्ने ईन्धनको नियमित आपूर्तिलाई व्यवस्थित गर्न स्थानीय ईन्धन डिपोहरुसँग सहकार्य गरिने छ ।
२३. सिंचाई प्रणाली आसपासका जग्गाहरु बाँझो राख्न नपाउने व्यवस्थालाई कार्ययोजना सहित कार्यान्वयनमा लगिनेछ भने खाली जमिनमा केरा, मकै, घाँस, फूल, नर्सरी संचालन लगायतका कृषिजन्य क्रियाकलाप संचालनका लागि प्रोत्साहित गरिनेछ ।
२४. कृषि हाटबजारहरुको विवरण संकलन गरी व्यवस्थित तवरले संचालन गरिनुका साथै कुनै व्यक्ति तथा संघ-संस्थाले सार्वजनिक निजी साभेदारीको अवधारणा अनुसार हाटबजार संचालन गर्न चाहेमा आवश्यक प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराइनेछ । "माछा उत्पादनमा आत्मनिर्भर" नगरपालिका घोषणाको लागि माछा पोखरी निर्माण लागतको निश्चित प्रतिशत अनुदान उपलब्ध गराउनुका साथै माछा पालनमा प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराइनेछ । पोखरीहरुको संरक्षण र व्यवस्थापन गरिने छ ।
२५. 'व्यवसायिक रुपमा काम गर्ने किसानलाई नगरपालिकाको सम्मान : सबै किसानलाई उत्पादनमा आधारित अनुदान' नीति अवलम्बन गरिनेछ । दुग्ध उत्पादक किसानहरुलाई प्रोत्साहित गर्न विशेष अनुदानको व्यवस्था गरिनेछ । नगरपालिका भित्र दुधको मूल्यमा एकरूपता कायम गरिनेछ । पशुपालन किसानहरुलाई दिँदै आएको पशु बीमा अनुदानलाई थप व्यवस्थित गरी निरन्तरता दिइनेछ । बाली तथा पशु संरक्षण कोषको व्यवस्थालाई थप व्यवस्थित गरिनेछ । सिंचाई सुविधा पुगेको र कृषियोग्य क्षेत्रलाई घडेरीमा परिवर्तन गर्ने कार्यलाई निरुत्साहित गरिनेछ ।
२६. स्थानीय संचार माध्यममा स्थानीय कृषि प्रणालीमा आधारित "कृषि कार्यक्रम" संचालन गरिनेछ ।

सहकारी :

२७. बचत तथा ऋणको कार्यक्रम संचालन गर्ने सहकारी मार्फत वित्तीय साक्षरता कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । निजी क्षेत्र, गैरसरकारी क्षेत्र र विकासका साभेदारहरूसँगको सहकार्यबाट सहकारी प्रवर्द्धन, समूह सहकारीकरण, सहकारी सचेतना, सहकारीमा रहेको पूँजी परिचालन, सहकारी मार्फत लगानीको अभिवृद्धि, सहकारी खेती प्रणाली लगायतका कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।
२८. सहकारी संस्थाहरुको सुदृढीकरण, विकास र प्रवर्द्धनको लागि नियमित अनुगमन, नियमन र निरीक्षणको व्यवस्था मिलाइनेछ । सहकारी संघ संस्थाहरूसँग सहकार्य गरी श्रीपी मोडलमा उत्पादनमूलक उद्योग व्यवसाय संचालन गर्ने कार्य अधि बढाइनेछ । नगरभित्रका सहकारीसँग सम्बन्धित अभिलेख अद्यावधिक गरिनेछ ।
२९. किसानहरु र कम आयस्तर रहेका नगरिकहरु आवद्ध रहेका सहकारी संस्थाहरुको क्षमता अभिवृद्धिका लागि आवश्यक सहयोग पुर्याइनेछ ।

सिंचाई :

३०. भूमिगत लगायतका सिंचाई प्रणाली र बोरिङ्गहरुलाई पूर्वअवस्थामा संचालनमा ल्याउन प्रोत्साहित गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
३१. नगरको उपयुक्त स्थानमा बहुउपयोगी सिंचाई पोखरी संरक्षण र निर्माण गर्ने कार्य अधि बढाइनेछ ।
३२. गरुडाको सिंचाई प्रणालीको धरोहरको रुपमा रहेका पोखरीहरुको संरक्षण र सुदृढीकरणका लागि सरोकारवालाहरूसँगको सहकार्यमा उपयुक्त कार्ययोजना निर्माण गरी कार्यन्वयन गरिनेछ ।
३३. अन्य क्षेत्रबाट यस नगरपालिकामा आउने प्लाष्टिकजन्य फोहोरलाई रोकथाम गरिने कार्यक्रम छ ।
३४. नगर भित्रका ठूला खोला तथा कुलोहरुमा सघन सरसफाई कार्यक्रम संचालन गरी सिंचाई प्रणालीलाई चुस्त दुरुस्त रुपमा राखिनेछ ।

उद्योग तथा रोजगारी :

३५. विकासको मेरुदण्डको रुपमा रहेको उद्योग तथा कलकारखानाका लागि हाम्रो नगरपालिका पूर्वाधार, यातायात, सञ्चार, अन्तर्राष्ट्रिय सीमा, पर्याप्त जमिनलगायतका हरेक दृष्टिकोण उपयुक्त रहेको हुँदा पर्याप्त औद्योगिक वातावरण प्रदान गर्नको लागि नगरपालिका दृढ संकल्पित छ ।
३६. संविधान तथा स्थानीय सरकार संचालन ऐनले दिएको अधिकारको अधिनमा रही सबै प्रकारका उद्योगहरुको व्यवस्थापनका लागि एकीकृत नीति तर्जुमा गरी उद्योगहरुलाई व्यवस्थित गरिनेछ । न्यूनतम १० जना नगरबासीलाई रोजगारी दिने उत्पादनमूलक उद्योगहरु चालु वर्षमा सुरु भएमा आगामी ३ वर्षसम्म लाग्ने व्यवसायिक करमा २० प्रतिशत छुट दिइनेछ । कम्तीमा ५० जना नेपाली नागरिकलाई रोजगारी दिने उत्पादनमूलक चालु उद्योगको नाममा रहेको जमिनमा लाग्ने एकीकृत सम्पत्ति करमा १५% छुट दिने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
३७. अपाङ्गता भएका व्यक्तिले संचालन गरेको उद्योग/व्यवसायहरुमा तोकिएको करमा ५०% छुट दिइने नीति अवलम्बन गरिनेछ । उद्योगमैत्री वातावरण निर्माणका लागि नगरपालिकाले हरसम्भव प्रयास गर्नेछ । नगरपालिकाको नियमित बजेटबाट संचालन गरिने विषयगत तालीमलाई एकीकृत अवधारणा अनुसार नियमित रुपमा सञ्चालन गरिनेछ । नगरपालिकाबाट प्रदान गरिने तालिमहरुलाई सीपयुक्त र स्वरोजगारमूलक बनाउनेगरी आगामी वर्ष न्यूनतम ५०० जना युवा/युवातीलाई स्वरोजगारमूलक तालिम प्रदान गरिनेछ ।
३८. प्रत्येक वाडाको खुला क्षेत्रमा “गरुडा उद्योग ग्राम” स्थापना गर्नको लागि प्राथमिकताका साथ आवश्यक प्रक्रिया अगाडि बढाइनेछ ।
३९. गरिवि निवारणका लागि लघुउद्दम विकास कार्यक्रम (MEDPA) संचालन लाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
४०. वैदेशिक रोजगारलाई व्यवस्थित गर्ने नेपाल सरकार र स्वीस सरकार विच भएको द्विपक्षिय सहयोग सम्झौता अनुरूप सुरक्षित आप्रवास परियोजना (Safer Migration Project SaMI) मार्फत प्राप्तहुने बजेट अनुसार कार्यक्रम अगाडि बढाइनेछ साथै उक्त कार्यक्रमको लागि नगरपालिकाबाट समेत विशेष प्राथमिकताका साथ अगाडि बढाइने छ ।

पर्यटन :

४१. गरुडा जनकपुर राजमार्ग अन्तर्गत गरुडा नगरपालिकाको उत्तर दक्षिण प्रवेशद्वारका २ स्थानहरू (मलिवारा र परकौलीमा) आकर्षक “प्रवेशद्वार” निर्माण मार्फत पर्यटकहरूलाई नगरको फरकपन अनुभूति गराइनेछ । नगरको गौरवको रूपमा रहेको “गरुडा भ्यूटावर” को निर्माण कार्यलाई तिव्रता दिई तोकिएको समयमा नै पूरा गरिनेछ । ताल तथा पोखरीलाई संरक्षण र स्तरोन्नती गरिनेछ । नगरभित्र रहेका अन्य पर्यटकीय तथा वनभोज स्थलहरूको स्तरोन्नतीको लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ । “गरुडा गार्डेन” निर्माणको लागि आवश्यक प्रक्रिया अगाडि बढाइनेछ ।
४२. आन्तरिक तथा वाह्य पर्यटन प्रवर्द्धन र रोजगारी सिर्जना गर्न होटल व्यवसायले स्थानीय लाई मात्र रोजगारी दिई कम्तीमा दुइ सय पर्यटक (आन्तरिक पर्यटक समेत) बसाउनेलाई आ.व. २०७६/०७७ मा व्यवसाय करमा १५% छुट दिई पर्यटन प्रवर्द्धनको क्षेत्रमा योगदान गर्ने नीतिगत व्यवस्था गरिनेछ ।

साहित्य, कला र संस्कृति :

४३. नगरस्तरीय भाषा, कला संस्कृति सम्बन्धी सम्पूर्ण क्रियाकलापहरूलाई व्यवस्थित गर्नको लागि आवश्यक संस्थागत व्यवस्था गरी उक्त संस्थाको समन्वयमा प्रवर्द्धनात्मक क्रियाकलापहरू संचालन गरिनेछ ।
४४. मौलिक सिर्जनाका माध्यमद्वारा समाजका उपयोगी कृतिहरूको संरक्षण, विद्वानहरूको सम्मान र साहित्यिक गतिविधिहरूको प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
४५. समाजमा विद्यमान छाडा संस्कृति निरुत्साहित गर्दै मौलिक, हितकारी सांस्कृतिक मूल्य मान्यताको विकासका लागि विविध कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
४६. नगर भित्रका उत्कृष्ट कलाकारहरू पुरस्कृत गर्ने, कलाको संरक्षण गर्नेलगायतका कामहरूलाई प्राथमिकताका साथ अगाडि बढाइनेछ । नगरपालिका भित्र लुकेर रहेका प्रतिभाहरूको पहिचानको लागि विभिन्न प्रकारका मैत्रीपूर्ण प्रतिस्पर्धा गरी कला, साहित्य र सृजनाको संरक्षण र सम्बर्द्धन गरिनेछ ।
४७. नगरपालिका भित्र रहेका ऐतिहासिक पुरातात्विक महत्वका सम्पदाहरूको अभिलेखिकरण, प्रवर्द्धनका लागि आवश्यक रणनीति तय गरिनुका अतिरिक्त पर्यटकीय महत्वका विविध विषयहरूलाई समेटि वृत्त चित्र निर्माण लगायत अन्य माध्यमबाट प्रचारप्रसार गरिनेछ ।
४८. नगर भित्रका आदिवासी, जनजाति, दलित, थारु लगायत अन्य लोपोन्मुख जातिका भाषा, धर्म र संस्कृति, ललितकलाको संरक्षणको लागि स्पष्ट नीतिको तर्जुमा गरिनुको साथै स्थानीय कला संस्कृतिलाई आर्थिक उत्पादनसँग जोड्ने कार्यक्रम तयार गरिनेछ ।
४९. नगर क्षेत्रभित्र वैवाहिक समारोह लगायत अन्य सामाजिक कार्यक्रमको लागि अत्याधुनिक भवन बनाउन अन्य निकायसँग सहकार्यगरी वा व्यवस्थापनको जिम्मा दिई निर्माणकार्य गराइने छ ।

भवन, तथा शहरी विकास तथा पूर्वाधार :

५०. नगरमा उपलब्ध सीमित आर्थिक, सामाजिक, भौतिक र पूर्वाधारका सेवाहरूमा तीव्र बसाईसराईका कारणले निरन्तर थप चाप परिरहेको छ । नगरको योजनाबद्ध विकास मार्फत स्वच्छ, सुरक्षित र समृद्ध र पहिचानयुक्त नगरको रूपमा विकास गरी नगरबासीहरूको माग अनुसार सर्वसुलभ, भरपर्दो, गुणस्तरीय सहरी सेवा तथा सुविधा उपलब्ध गराई नगरबासीहरूको जीवन स्तरमा सुधार ल्याउनको लागि राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय दातृनिकायहरूको समन्वयमा समेत कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ । भू-उपयोग नीति २०७२ एवं राष्ट्रिय भू-उपयोग आयोजनाबाट तयार पारिएको योजनालाई कार्यान्वयन गर्नको लागि आगामी आर्थिक वर्षमा आवश्यक पूर्वाधारहरूको निर्माण गरी कार्य संचालन गरिनेछ । उपर्युक्त स्थानमा ल्याण्ड पुलिङ्गको अवधारणा अनुसार कामको थालनी गरिनेछ ।

५१. भवन निर्माण मापदण्ड २०७४ लाई कडाईका साथ कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ । सिकर्मी र डकर्मिहरूलाई भवन निर्माण प्रविधि र भवन संहिता सम्बन्धी तालीम दिई दक्ष बनाइनेछ । किफायती आवासका नमूना नक्साहरू तयार पारी नगरबासीलाई उपलब्ध गराइनेछ । सार्वजनिक-साभेदारी नीतिको अवधारणा अनुसार एकीकृत आवास निर्माणको लागि सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ ।
५२. नगर भित्रका भूमिहीन, अव्यवस्थित बसोबासी र सुकुम्बासीलाई सुरक्षित बसोबासको लागि सामूहिक आवास निर्माणको सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ ।
५३. आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ मा नयाँ पक्की सडक निर्माणको अलावा पुराना जीर्ण सडकको मर्मत सुधारलाई विशेष महत्व दिइनेछ । पक्की सडक निर्माण कार्यमा लागत साभेदारीको अवधारणालाई निरन्तरता दिइनेछ ।
५४. नगरपालिका भित्र रहेका सडकहरूको डिजिटल प्रविधिमा आधारित Road Inventory लाई चालु आर्थिक वर्षमा नै सम्पन्न गरी सर्वसाधारणको जानकारीको लागि उपलब्ध गराइनेछ । गरुडारिङ्ग रोडको विस्तृत परियोजना प्रस्ताव तयारीका लागि आवश्यक पहल नगरको विद्युत सेवालाई भरपर्दो र गुणस्तरीय बनाउनको लागि विद्युत प्राधिकरणसँग समन्वय गरी विद्युत पोल र ट्रान्समिटर जडान, सडक बत्ती, सोलर/टावर लाईट आदिको व्यवस्थापन लगायतका पूर्वाधारका निर्माणको कामलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
५५. गरुडा नगरलाई उज्यालो नगर बनाउन सोलर लाईट जडान कार्यलाई प्राथमिकताकासाथ निरन्तरता दिएको छ ।

सार्वजनिक नीजि साभेदारी :

५६. सार्वजनिक निजी साभेदारी कार्यक्रमलाई अवलम्बन गरी कृषि/पर्यटन/फोहोरमैला व्यवस्थापन, उद्यम/व्यवसाय भौतिक संरचना निर्माण सहितका कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

सूचना तथा संचार :

५७. नगर भित्रका सामुदायिक रेडियोहरूको साथै सञ्चारकर्मीहरूको क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ । स्थानीय संचार माध्यमहरूको कार्यसम्पादन र प्रभावकारिताको आधारमा साभेदारीको नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
५८. जनताको सु-सूचित हुन पाउने सूचनाको हकको प्रत्याभूति गर्न सार्वजनिक सुनुवाई, मुखपत्र प्रकाशन, जनता सँग जनप्रतिनिधि लगायतका रेडियो कार्यक्रम, सार्वजनिक परीक्षण, कार्यालयबाट सम्पादित कार्यहरूको चौमासिक सार्वजनिकीकरण गर्ने प्रणालीको विकास गरिनेछ ।
५९. सूचना प्रविधिसँग सम्बन्धित तालिम, सेमिनार, लगायतका प्रवर्द्धनात्मक विषयहरूलाई सरोकारवाला निकायहरूसँग समन्वयन गरी संचालन गरिनेछ ।
६०. संचार क्षेत्रको संस्थागत विकासका लागि रौतहट पत्रकार महासंघ गरुडाको भवनलाई प्रभावकारी बनाउन पहल गरिने छ ।
६१. नगरपालिकाको विकास निर्माण, सुशासन, सेवा प्रवाह, सामाजिक सचेतना लगायतका विषयमा कलम चलाउने संचारकर्मी र मिडिया हाउसहरूलाई पुरस्कृत गर्नको लागि “उत्कृष्ट पत्रकारिता पुरस्कार अक्षय कोष” स्थापना गरी वार्षिक रुपमा पुरस्कृत गरिनेछ । “लेस पेपर” को अवधारणा अवलम्बन गर्दै “पेपर लेस” कार्यालय घोषणाका लागि पूर्वाधार खडा गरिनेछ ।
६२. गरुडा नगरको प्रत्येक वाडामा Free Wifi Zone बनाउने कार्यलाई प्राथमिकताकासाथ अगाडि बढाइनेछ ।

विपद् व्यवस्थापन :

६३. आर्थिक वर्ष २०७६/७७ मा दमकललाई प्रभावकारी संचालनमा ल्याउन फायर म्यानको उचित व्यवस्थापन गरिनेछ । नगर प्रमुख विपद् व्यवस्थापन कोषमा थप रकम जम्मा गर्नको लागि सहयोगीहरूलाई आह्वान गरिनेछ भने उक्त रकमको परिचालनलाई थप व्यवस्थित गरिनेछ । विपद् व्यवस्थापन गर्न पूर्वतयारी सम्बन्धी विविध कार्यहरू संचालन गरिनेछ ।

६४. नगर भित्र देखिन सक्ने विपद् पूर्वतयारी, विपत् व्यवस्थापन, क्षति न्यूनीकरण लगायतका विषयहरूलाई समेटि पूर्व तयारी रणनीति तय गरिनेछ ।
६५. बाढी, आगलगी, हावाहुरी तथा डुवान लगायतका विपद् कार्यलाई व्यवस्थित गर्नको लागि स्पष्ट मापदण्ड, कार्यविधि, सघन समन्वय लगायत अन्य उपायहरूको अवलम्बन गरिनेछ भने नदी कटानको क्षेत्र व्यवस्थापन आवश्यक रणनीति तय गरिनेछ ।

छाडा चौपाया र गौशाला व्यवस्थापन :

६६. नगरपालिका क्षेत्रभित्र वेवारिसे रुपमा छाडिएका छाडा चौपायाको नियन्त्रण र व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य गर्न विशेष अभियान संचालन गरिनेछ । यसमा विभिन्न संघ-संस्था र नगरबासीको सहयोग लिइनेछ ।

वन तथा वातावरण संरक्षण :

६७. नगर क्षेत्र भित्रका सार्वजनिक तथा निजी संरचनाहरूमा “वातावरण मैत्री स्थानीय शासन” (EFLG) का कार्यक्रमका सूचकहरू कार्यान्वयन गर्दै लगिनेछ । वातावरण संरक्षण र शहरी सौन्दर्यको प्रवर्द्धन गर्दै विभिन्न स्थानका “खुला क्षेत्र” लाई मनोरञ्जनात्मक स्थलको रुपमा विकास गरिनेछ । स्थानीय नागरिकको संलग्नतामा न्यूनतम आधारभूत र क्रमशः उच्चस्तरका सूचकहरू निर्धारण गरी वातावरणमैत्री विकास र स्वच्छ वातावरणको कार्यकलाई प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
६८. स्थानीय नागरिकलाई परिवर्तित जलवायु असन्तुलनको जीवनशैली, उत्पादन र उपभोग पद्धतिको अभ्यास गर्न आवश्यक ज्ञान, सीप, क्षमता अभिवृद्धि गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ । खाली, सार्वजनिक, बाँझो, पर्ति, नदी उकास र नदी किनार लगायतका जमिनमा “वृक्षारोपण” तथा “वन विस्तार कार्यक्रम” संचालन गरिनेछ । सामुदायिक वनसँगको सहकार्यमा “नर्सरीको स्थापना, स्टरोउन्नती” लगायतका कामहरू संचालन गरी नगरको आवश्यकता अनुसारका विरुवाहरूको उत्पादन गरिनेछ ।
६९. सार्वजनिक जग्गा, सामुदायिक र सरकारी वनमा उत्पादन, रोजगारी सिर्जना, स्थानीय कच्चा पदार्थको आपूर्तिमा सहयोग पुर्याउनेगरी वृक्षारोपण तथा सामुहिक खेती प्रणाली नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
७०. सार्वजनिक ऐलानितथा पर्तिजग्गा संरक्षण कार्यलाई निरन्तरता तथा जलाधार संरक्षणकालागि नगर भित्रका पोखरीको जिर्णोद्धारकार्य गरिने छ ।

हरियाली प्रवर्द्धन :

७१. “ग्रीन गरुडा, क्लिन गरुडा भन्ने नाराका साथ सुरुवात गरिने हरियाली प्रवर्द्धन अभियानलाई प्रत्येक टोल विकास संस्था मार्फत बस्तीस्तरसम्म पुऱ्याइनेछ । हरियाली प्रवर्द्धनमा पुऱ्याएको योगदानका आधारमा टोल विकास संस्थालाई पुरस्कृत गरिनेछ । गैरसरकारी संस्था, टोल विकास संस्था, आमा समूह, युवा क्लव लगायतका सामाजिक संघ संस्थाहरूलाई शहरी सुन्दरता अभिवृद्धि कार्यक्रममा सहभागी बनाइनेछ ।
७२. बस्ती स्तरका सडकहरूमा कालोपत्रे गर्दा हरियाली प्रवर्द्धन कार्यक्रमलाई टेवा पुर्याउने गरी वृक्षारोपण कार्यक्रमलाई समेत लागत स्टिमेटमा समावेश गरी योजना सम्भौता गर्ने प्रणालीको विकास गरिनेछ ।
७३. ३६५ दिने सरसफाई अभियानलाई निरन्तरता दिन उत्प्रेरित गरिनेछ । सफा शहरका सूचकहरूमा आधारित रही सरसफाईका क्रियाकलापहरू अगाडि बढाइनेछ ।
७४. गरुडा “ग्रीन वेल्ड” को रुपमा विकास गरिनेछ ।

टोल विकास संस्था :

७५. सहभागितात्मक योजना तर्जुका पद्धतिलाई सबल बनाउन निर्वाचित जनप्रतिनिधि एवं टोल विकास संस्थाहरुको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । सामाजिक परिचालनका माध्यमबाट गरिबी न्यूनीकरणका लागि कार्यक्रम संचालन गर्ने सरकारी एवं गैरसरकारी संस्थाहरूसँग आवश्यक समन्वय गरी कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । टोल विकास संस्थालाई नगरको विकासमा सहभागी बनाउन र उनीहरूसँगको क्षमतालाई प्रयोग गरी नगरको समग्र विकासलाई गति प्रदान गर्नको लागि निश्चित रकम छुट्टाइनेछ । टोल विकास संस्थाको समग्र कार्यसम्पादनका आधारमा थप रकम प्रदान गरिनेछ । टोल विकास संस्थाको संचालन कार्यविधि तयार गरी संस्थाहरु थप गतिशील तवरले संचालित हुनको लागि मार्ग प्रशस्त गरिनेछ । नगरभित्र रहेका आमा समूह, युवा क्लब, किशोरी समूह र विभिन्न समूह र संजालको रेकर्ड अद्यावधिक गरी टोलको विकासमा सक्रिय बनाइनेछ । टोल विकास संस्था, आमा समूह विभिन्न क्लबलगायतका सामुदायिक संस्थाहरुलाई विभिन्न निर्माणलगायतका सामाजिक क्रियाकलापहरुमा समन्वय, सहकार्य गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

गैरसरकारी संस्था

७६. गैरसरकारी संस्थाहरुले संचालन गर्ने सबै कार्यक्रमहरु नगरपालिकाको वार्षिक योजना किताबमा अनिवार्य रुपमा समावेश गरी नगरपालिकाको पूर्वस्वीकृती लिई नगरपालिकाले तोकेको वर्ग र क्षेत्रमा कार्यक्रम संचालन गर्ने प्रणालीको विकास गरिनेछ । गैरसरकारी संस्थालाई नगरपालिकाको विकास प्रक्रियामा सहयोगीको रुपमा योगदान गर्न सक्ने वातावरण निर्माण गर्ने र उनीहरुबाट पारदर्शी उत्तरदायी सेवा प्रवाह गराउन निर्देश गर्दै आवश्यक सहयोग पुर्याइनेछ ।
७७. नगरपालिकाभित्र क्रियाशील गैरसरकारी संस्थाहरुको प्रोफाइल तयार गरि गैरसरकारी संस्थाहरुको परिचालन, नियमन, अनुगमन, मूल्याङ्कन, सहजीकरणलाई प्रभावकारी बनाईनेछ ।

खेलकुद:

७८. खेलकुद क्षेत्रको विकास र विस्तारमा योगदान पुर्याउने तथा उत्कृष्ट खेल कौशल प्रदर्शन गर्ने व्यक्तिहरुलाई प्रोत्साहन गरिनेछ । खेलको विकास र विस्तारका लागि नगरपालिका, गैरसरकारी तथा निजी क्षेत्रका संस्थाहरुको सहकार्य र समन्वयमा खेलकुदका पूर्वाधारहरुको स्तरोन्नती गरिनेछ ।
७९. नगरभित्रका अन्य फुटबल मैदान, क्रिकेट ग्राउण्ड, भलिबल ग्राउण्ड, कवर्ड हल लगायतका संरचनाहरुको उचित व्यवस्थापन गरिनेछ ।
८०. निजी सामुदायिक र संघसंस्थाहरुको सहकार्यमा राष्ट्रिय तथा नगरस्तरीय खेलकूद प्रतियोगिताको आयोजना गरिनेछ । तिलोत्तमा रनिङ्ग शिल्ड प्रतियोगिता सुरुसँगै नगरपालिका स्तरीय क्रिकेट कप तथा फुटबल प्रतियोगिता सुरुवात गरिनेछ ।
८१. नगरपालिका स्तरीय विभिन्न खेलकुद प्रतियोगिता आयोजना गरिनेछ । खेलकूद विकास गुरुयोजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
८२. नगरस्तरीय खेलकुदको प्रवर्द्धनका लागि नगरस्तरीय “खेलकुद विकास समिति” गठन गरिनेछ ।

युवा सम्मान कार्यक्रम

८३. राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा नगरको प्रतिष्ठा बढाउन योगदान पुर्याउने युवा र युवाको क्षेत्रमा उत्कृष्ट काम गर्ने संस्थालाई सम्मान एवं पुरस्कृत गरिनेछ । युवाहरुको क्षमता प्रष्फुटनका लागि युवा परिचालन कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । प्रत्येक वडाका युवाहरुलाई सीपमूलक तालिम प्रदान गरिनेछ । युवा केन्द्रित लैङ्गिक समानता र सशक्तिकरण, लागुऔषध दुर्व्यसन, सकारात्मक सोंच, मनोसामाजिक परामर्श जस्ता कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । युवा उद्यमशीलता अनुसन्धानमूलक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । युवा प्रतिभा उद्यमीको खोजी कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । युवा उद्यमी केन्द्र स्थापनाको लागि अध्ययन गरिनेछ । युवाको साहस, सिर्जनाशीलता, आत्मविश्वास, उद्यमशीलताको उच्च मूल्याङ्कन गदै शिक्षित, सीपयुक्त, अनुशासित र उद्यमशील युवा शक्तिलाई नगरको मानवीय पूँजीको रुपमा स्वीकार गर्दै नगरको समग्र विकासमा परिचालन गरिनेछ ।

८४. खेलकूद, सामाजिक विकास, वातावरण संरक्षण विपत, प्रकोप व्यवस्थापन सामाजिक तथा आर्थिक रुपान्तरणलगायतका क्षेत्रमा स्वयंसेवकको रुपमा युवाहरु परिचालन गरिनेछ । आगामी स्वयंसेवक परिचालन र व्यवस्थापन कार्यविधि तयार पारी स्वयंसेवक दस्ता खडा गरिनेछ । हरेक स्वयंसेवक दस्ता मार्फत नैतिकता नागरिक गुण एवं अनुशासनको विकास गर्न मुलुक र नगरप्रति दायित्वबोध गराउने तथा श्रमको सम्मान गर्ने अभियानात्मक कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।

स्वयंसेवक सेवा :

८५. नगरको समग्र विकासमा सबै क्षेत्र र समुदायकै बराबर दायित्व रहेको हुन्छ । यस नगरपालिकाको शहरी क्षेत्रमा सेभ गरुडानामको संस्थाले अभियानको रुपमा अगाडि सारेको नगर सरसफाई र हरियाली प्रवर्द्धन कार्यक्रम एउटा उदाहरण हो । स्वयंसेवी क्रियाकलाप संचालन गर्न गैरसरकारी संघ-संस्था, नागरिक समाज, निजी क्षेत्रहरु सक्रिय रहेका छन् । स्वयंसेवाको महत्वलाई समाज, टोल र बस्तीस्तरमा स्थापित गरी स्वयंसेवाको दायरालाई सामाजिक जीवनका अन्य आयामहरुमा विस्तार गरी समुदायस्तरबाटै स्वयंसेवी क्रियाकलापहरु अगाडि बढाइनेछ ।
८६. स्वयंसेवालाई व्यक्तिको जीवन पद्धतिको रुपमा विकास गर्न सबै विद्यालय तथा शिक्षण संस्थालाई आह्वान गरी विद्यार्थीहरुमा स्वयंसेवी भावनाको विकास हुने प्रणालीको शुरुवात गरिनेछ । औपचारिक अध्ययनको अङ्गकै रुपमा स्वयंसेवालाई अङ्गीकार गर्ने प्रणालीको विकास गरिनेछ ।
८७. स्वयंसेवाको क्षेत्रलाई फराकिलो र व्यवहारिक बनाउन नीतिगत खाका तयार गरिनेछ । राष्ट्र सेवाको रुपमा लामो अनुभव हासिल गर्नुभएका सम्मानित व्यक्तित्वहरुलाई स्वयंसेवकको रुपमा परिचालित हुने अवसर सिर्जना गरी उत्प्रेरित गरिनेछ । प्राविधिक, व्यवसायिक एवं व्यवस्थापकीय क्षेत्रमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरुलाई समेत नगरको आवश्यकता अनुसार स्वःस्फूर्त परिचालित हुने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

न्यायिक समिति :

८८. नेपालको संविधान र स्थानीय सरकार संचालन ऐन अनुसार नगरपालिकालाई प्रदत्त काम, कर्तव्य र अधिकारको सुव्यवस्थित रुपमा कार्यान्वयन गरिनेछ । बाँकी रहेका कानूनहरुको निर्माण कार्य अगामि आर्थिक वर्षको ३ महिना भित्र सम्पन्न गरी कार्यान्वयन ल्याइनेछ । न्यायिक समितिको कामलाई वस्तुपरक बनाउन संस्थागत विकास गरिनेछ ।
८९. विवाद समाधानका वैकल्पिक उपाय एवं मेलमिलाप सम्बन्धी विद्यमान प्रक्रियालाई थप स्पष्टता साथ अगाडी बढाइनेछ । नयाँ कानून, कार्यविधि, मापदण्डको अध्ययन अनुसन्धान एवं मस्यौदा तयार पारिनेछ । स्थानीय न्याय सम्पादन प्रकृत्यालाई छिटो छरितो र थप व्यवस्थित गरिनेछ ।

महिला, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक तथा समाज कल्याण :

९०. महिला, बालबालिका तथा फरक क्षमता भएकाहरुसँग सम्बन्धित चेतनामूलक प्रचारप्रसार तथा सामाग्री उत्पादन, प्रकाशन, प्रशासन र वितरण गरिनेछ । सञ्चार माध्यमसँगको सह-कार्यमा लैङ्गिक क्षमता सम्बन्धी जनचेतना अभिवृद्धि गर्न रेडियो जिङ्गल उत्पादन तथा प्रसारण, पोष्टर, होर्डिङ्ग बोर्ड राख्ने जस्ता कार्य गरिनेछ । महिलामाथि हुने हिंसा न्यूनीकरणका लागि अभियान संचालन गरिनेछ । किशोरीको बहुआयामिक विकास, लैङ्गिकतामा आधारित हिंसा, प्रजनन स्वास्थ्य र बाल अधिकार प्रवर्द्धन अन्तर्गत तालिमको व्यवस्था गरिनेछ ॥
९१. एकल महिलाको नाममा संचालित व्यवसाय र सम्पत्ती करमा १५ प्रतिशत छुट उपलब्ध गराइनेछ ।
९२. पूर्ण अशक्त, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको पुनर्स्थापना कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । अपाङ्गता भएका व्यक्तिमैत्री भौतिक संरचना निर्माणको पहल गरिनेछ । जनप्रतिनिधिहरुलाई लैङ्गिक समानता, महिला सशक्तिकरण, लैङ्गिक हिंसा निवारण तथा बालअधिकार सम्बन्धी अभिमुखिकरण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

९३. बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यक्रमलाई विशेष अभियानका साथ संचालन गरिनेछ । सार्वजनिक जग्गाको व्यवस्थापन गरी यसै आर्थिक वर्षदेखि केही वडामा बाल उद्यान निर्माण गर्ने कार्यको थालनी गरिनेछ ।
९४. बालबालिकाको चौतर्फी विकासका लागि र प्रतिभावान बालबालिकाको पहिचान र प्रोत्साहनका लागि विविध कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । त्यसैगरी बालश्रम, बाल विवाह न्यूनीकरणका लागि अभियानात्मक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
९५. जातीय विभेद न्यूनीकरण र समतामूलक समाज निर्माणका लागि अभियानात्मक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
९६. किशोर किशोरीहरूलाई साथी शिक्षा (Peer Education), प्रजनन स्वास्थ्य र यौनसम्बन्धी विषयहरूमा चेतना अभिवृद्धि गरी सभ्य र सुरक्षित व्यवहार प्रवर्द्धन गर्ने कार्यक्रमलाई प्राथमिकता दिइनेछ । समावेशी विकासका सम्बन्धमा संविधान प्रदत्त हकहरु तदारूपकताका साथ कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
९७. नगर क्षेत्रभित्र आधुनिक “बाल उद्यान” निर्माण कार्यको थालनी गरिनेछ ।
९८. नगर भित्रका विभिन्न दासंस्कार स्थलहरूको स्तरोन्नती तथा व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाइनेछ ।
९९. अपाङ्ग र फरक क्षमता भएकालाई मनोबल उच्च बनाउने कार्यक्रम ल्याइनेछ ।

भू-उपयोग नीति र सार्वजनिक जग्गा व्यवस्थापन :

१००. भू-उपयोग योजना तर्जुमा गरी भू-उपयोग नीतिले अंगिकार गरेका प्रावधान अनुसार औद्योगिक, आवासीय, कृषि, मनोरञ्जन, वन उद्यानलगायतका क्षेत्रहरु तेकिनेछ । नगरपालिकाभित्र रहेका ऐलानी, पर्ती र सार्वजनिक जग्गाको नक्साङ्कन र सिमाङ्कन गरी संरक्षण र प्रवर्द्धनका लागि उपयुक्त कार्ययोजनाका साथ काम सुरु गरिनेछ । भू-उपयोग नीति २०७२ ले निर्दिष्ट गरे अनुसारको भू-उपयोग योजना निर्माण गर्न चालु आर्थिक वर्षमा कार्य प्रारम्भ गरी आगामी आर्थिक वर्षमा कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ । घर जग्गाको विक्री वितरणलाई वैज्ञानिक रुपमा व्यवस्थापन गरिनेछ ।
१०१. अतिक्रमित तथा अन्य सरकारी/सार्वजनिक जमिनको लगत संकलन तथा तारबार गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ । अतिक्रमित सार्वजनिक जग्गाको पहिचान गरी पुनः सार्वजनिकीकरण गर्न सबैको सहयोग लिइनेछ ।

गरिवी न्यूनीकरण :

१०२. ‘एक घर : एक बैंक/सहकारी खाता, एक महिला : एक बैंक/सहकारी खाता अभियान’ सञ्चालन गरी सरकारको आर्थिक/सामाजिक सहयोग सबै परिवारमा सिधै पुग्ने वातावरण मिलाइनेछ ।
१०३. “सामाजिक परिचालन कार्यक्रम” र स्थानीय विकास कोषको कार्यक्रमलाई पुनर्मूल्याङ्कन कार्यविधि निर्माण मार्फत प्रभावकारी रुपमा अगाडि बढाइनेछ । स्थानीय विकास कोषको रकमलाई यकिन सहित प्रभावकारिताको लेखजोखा गरी नयाँ सोचका साथ अगाडि बढाइनेछ ।
१०४. बैंकहरु संग समन्वय गरी खाताधारीहरुको विमाको व्यवस्था गर्ने कार्यलाई अगाडि बढाइनेछ ।

यातायात:

१०५. सवारी दुर्घटना न्यूनीकरण, सडक सुरक्षा कार्ययोजना, सवारी दुर्घटना र सुरक्षित यात्रासँग सम्बन्धित सचेतनामूलक कार्यक्रमहरु अभियानका रुपमा सञ्चालन गरिनेछ । मुख्य राजमार्गमा ट्रिपरबाट हुने दुर्घटनालाई न्यूनीकरण गर्नका लागि सरोकारवालासँग छलफल गरी उपयुक्त रणनीति अपनाइनेछ । ट्राफिक प्रहरीसँगको सहकार्यमा मुख्य-मुख्य बजार केन्द्रमा ट्राफिक संकेत चिन्हहरु निर्माण गरिनेछ । ट्राफिक सम्बन्धी सचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । यातायात कम्पनीहरुसँगको सहकार्यमा जथाभावी फोहोर फाल्ने कार्यको अन्त्य गरी सवारी साधनमा नै ड्रिबिन राख्ने व्यवस्थाका लागि आवश्यक कार्य गरिनेछ ।

१०६. छिमेकी नगरपालिका तथा गाउँपालिकाहरु सँग सहकार्य गरी गत विगत देखि यस नगरपालिकामा संचालनमा रहेका सार्वजनिक निजी साभेदारी ढाँचामा नगरबस संचालन र व्यवस्थापनलाई प्रभावकारि बनाउन नगर स्तरीय नगर प्रमुख ज्यूको अध्यक्षतामा समिति गठन गरी कार्यविधि तयार गरि प्रभावकारि रुपमा संचालन गरिनेछ ।

खानेपानी तथा सरसफाई :

१०७. नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, उपभोक्ता समिति र स्थानीय नागरिकको सहभागिता, लागत साभेदारीमा खानेपानी तथा सरसफाईको सेवा क्षेत्र विस्तार र विश्व बैङ्कको सहयोगमा सेवा स्तर वृद्धिका लागि आवश्यक प्रक्रिया अगाडि बढानुका साथै प्रशोधन केन्द्र सहितको ढल निर्माण योजनाको कार्य आगाडी बढाइनेछ । आर्थिक वर्ष २०७६/७७ लाई सरसफाई वर्ष घोषणा गरी अभियानात्मक कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ । खानेपानी प्रदाय संस्थाहरु र सम्बन्धित वडा कार्यालयहरु बीच सघन समन्वयको कामलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
१०८. सबैलाई स्वच्छ खानेपानी सेवा उपलब्ध गराउनको लागि “एक घर-एक धारा वा कल ” को कार्यक्रमलाई खानेपानी संस्था, प्रदेश तथा संघीय सरकारसँगको समन्वयमा अगाडि बढाइनेछ । हैण्डपाईपबाट समेत खानेपानीको व्यवस्थापन गरिने छ ।
१०९. खानेपानी योजना सुरु नभएका वडाहरुमा सह-लगानी खानेपानीका योजनाहरु संचालन गर्न संघीय सरकारसँग आवश्यक समन्वय गरिनेछ । साथै अन्य वडाहरुमा क्षेत्र विस्तारका लागि समेत आवश्यक सहयोग र पहल गरिनेछ ।
११०. पवित्र सुन्दर हरीत समृद्ध गरुडाको नारा अनुसार यस नगरको फोहर व्यवस्थापन का लागि विश्व बैङ्क (World Bank) को सहयोगमा आधुनिक फोहर प्रशोधन केन्द्रको निर्माण कार्य अगाडी बढाइने छ ।

राजस्व प्रशासन :

१११. नगरबासीलाई कर तिर्नु बोझ नभई आफ्नो दायित्व र कर्तव्य हो भन्ने कुरा प्रत्याभूत गराउन कर प्रशासनका सर्वमान्य सिद्धान्तका आधारमा हरेक क्षेत्रमा प्रगतिशील कर प्रणालीको अवलम्बन गरिनेछ । करको दर भन्दा दायरालाई प्राथमिकता दिई सोही अनुसार करका नीतिहरु तय गरिनेछ । आगामी आर्थिक वर्षमा राजस्व सम्भाव्यता अध्ययन गरी राजस्व परिचालनका थप स्रोतहरुको पहिचान गरिनेछ । सबै वडा कार्यालयमा अष्टिकल फाईवर जडान गरी राजस्व राजस्व प्रशासनलाई छिटो, छरितो, करदातामैत्री र सूचना प्रविधिमा आधारित बनाइनेछ ।
११२. नेपाल सरकारको निर्णयानुसार स्थानीय तहलाई प्राप्त घर बहाल कर संकलनको अधिकारलाई “संक्षिप्त मापदण्ड” जारी गरी “वृहत अभियान” का साथ संकलन गरिनेछ । स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ अनुसार आगामी श्रावण १ गते देखि “सम्पत्ती कर” लागू गरिनेछ । यो कर लागू गर्दा जग्गाको मूल्यांकन र दरलाई सर्वसाधारणको हितलाई ध्यान दिएर निर्धारण गरिनेछ । साथै करका सर्वमान्य सिद्धान्त, कर लागू गरेका अन्य पालिकाहरुको असल अभ्यास, विज्ञ एवं आमनगरबासीहरुको राय, परामर्शका आधारमा वैज्ञानिक र सामाजिक न्यायका सिद्धान्तका आधारमा प्रगतिशील ढाँचामा कर लगाईनेछ ।
११३. नेपालको संविधान तथा स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ अनुसार प्राप्त अधिकारको अधिनमा रही माटो लगायतका नदीजन्य पदार्थ, हाटबजारलगायतका नगरपालिकाका सम्पत्तिको रुपमा रहेका राजस्वका स्रोतहरुको पहिचान गरी ठेक्कापट्टा लगाउने काम तोकिएको समयमै सम्पन्न गरिनेछ । सबैभन्दा धेरै कर दाखिला गर्ने करदातालाई “उत्कृष्ट करदाता”को रुपमा पुरस्कृत गरिनेछ । सबै आर्थिक तथा व्यापारिक क्रियाकलापहरुलाई करको दायरामा ल्याई आन्तरिक आम्दानीको दायरालाई फराकिलो बनाईनेछ ।

योजना तर्जुमा, अनुगमन एवं तथ्याङ्क प्रणाली तथा अनुसन्धान र विकास:

११४. नगरबासीहरूका विकासका आकांक्षालाई पूरा गर्न एवं समृद्ध नगरको सपनालाई यथार्थतामा परिणत गर्न योजना प्रणालीको अहम् भूमिका रहने विषयलाई आत्मसात गर्दै समग्र योजना तर्जुमा प्रणालीलाई यथार्थपरक, व्यवहारिक समुदायको अवनत्व रहने, टिकाउ र गुणस्तरीयता निर्माणको कार्यलाई सुनिश्चितताका साथ प्रोजेक्ट बैकलाई परिस्कृत तवरले संचालन गरिनेछ । केन्द्रीय, प्रादेशिक, क्षेत्रगत र स्थानीय योजनाबीच तादात्म्यता कायम गरी नगरको सर्वाङ्गीर्ण विकास र समृद्धिको स्पष्ट दृष्टिकोण सहितको “दीर्घकालिन योजना” निर्माण गरिनेछ ।
११५. उक्त योजनामा स्वास्थ्य, खानेपानी, भौतिक पूर्वाधार लगायत नगर सरकारका सबै प्राथमिकताहरू समावेश गरिनेछ । नगरको समग्र विकासको खाका कोर्नको लागि नगर प्रमुख अध्यक्षतामा पाच सदस्यीय “नगर योजना आयोग” को गठन गरिनेछ । Think Tank को रूपमा विषय विज्ञहरूको Roster खडा गरिनेछ । आगामी आर्थिक वर्ष २०७५/०७६ मा विभिन्न आयोजनामा छुट्टाइएको पूँजीगत खर्चको न्यूनतम ७० प्रतिशत रकम चैत्र मसान्त भित्रै खर्च गर्ने सुनिश्चितताका लागि नगरपालिकाको आन्तरिक संयन्त्र परिचालन गरिनेछ । योजना अनुगमनको वार्षिक कार्यतालिका र सूचक निर्माण गरी परिणाममुखी अनुगमनलाई प्राथमिकता दिइनेछ । योजनाहरूको अनुगमन प्रणालीमा स्थानीय सरोकारवालाहरूको सहभागितालाई सुनिश्चित गरिनेछ ।

सार्वजनिक सेवा प्रवाह, सुशासन क्षमता विकास

११६. नगरपालिकाको मुख्य प्रशासनिक भवन, अतिथि गृह, सभाहल निर्माण कार्यलाई अगामि आ.व.मा अगाडि बढाइनेछ । अब बन्ने नगरपालिकाको प्रशासनिक भवनलाई “मिनी सिंहदरवार” र भविष्यको उपमहानगरको मुख्यालय रहेनगरी आवश्यक पूर्वाधारको निर्माण गरी सुविधा सम्पन्न अत्याधुनिक प्रशासनिक केन्द्रको रूपमा विकास गरिनुका साथै आधुनिक बगैचा, विद्युतीय पुस्तकालय, एटिएम, बैंकको एक्टेन्सन काउन्टरलगायतका सुविधाहरू उपलब्ध गराई एकद्वार प्रणालीमार्फत सेवा पुर्याउने गरि कार्य प्रारम्भ गरिनेछ ।
११७. कर्मचारीहरूलाई कार्य सम्पादनका स्पष्ट मापनयोग्य सूचक सहितको “कार्य सम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन प्रणाली” निर्माण गरी कर्मचारीलाई प्रोत्साहित गर्न अतिरिक्त सेवा र समयको आधारमा सुविधा प्रदान गरिनेछ । नगरपालिकामा उत्कृष्ट कार्यसम्पादन गर्ने कर्मचारीलाई पुरस्कृत गर्ने प्रणालीको विकास गरिनेछ । यस नगरपालिकामा करार सेवामा कार्यरत कर्मचारीहरूको हकमा राम्रो कार्य सम्पादन गरेका, अनुशासित, कार्यालयको कामकाज, सेवा ग्राहिलाई छिटो छरितो सेवा दिने लगायत करार सम्भौतामा उल्लेख भए अनुसार सन्तोषजनक कार्यगर्ने कर्मचारिकोहकमा नगरप्रमुख ज्यूको अध्यक्षतामा समिति गठन गरी म्याद थप तथा करार सम्भौता गरिने छ ।
११८. स्थानीय शासन तथा सामुदायिक विकास कार्यक्रम मार्फत विगत नौ वर्ष भन्दा बढी समय देखी अनवरत रूपमा यस नगर पालिकामा सामाजिक परिचालक तथा कार्यालय सहायक पदमा रही कामकाज गर्दै आएका मध्ये करार सम्भौता बमोजिम संतोषजनक कामकाज गर्ने कर्मचारीहरूलाई उक्त कार्यक्रम अवधि थप भए सोही कार्यक्रममा निरन्तरता दिने र उक्त कार्यक्रमको अवधि थप नभएको खण्डमा यस न.पा. बाट संचालित अन्य कार्यक्रम तथा योजनामा प्राथमिकताको आधारमा नगर प्रमुख ज्यूको अध्यक्षतामा गठन हुने समितीको सिफारिसमा निरन्तरता वा कामकाजमा लगाईने छ ।
११९. नगरपालिका वा सम्पूर्ण वडाहरूमा कम्प्यूटर प्रणालीबाट सेवा प्रवाह गर्ने कार्यलाई तीव्रता दिई स्वचालित बनाइने छ ।
१२०. नगरपालिकाको संगठन संरचना अध्ययन गरी नगर सरकारको आवश्यकता अनुसारको संगठनात्मक संरचनाको निर्माण गरिनेछ ।
१२१. विभिन्न स्थानमा रहेका सरकारी तथा सामुदायिक भवनहरूको रेकर्ड अद्यावधिक गरी अधिकतम प्रयोगमा ल्याउने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

१२२. मोवाईल एप्लिकेशन निर्माण गरी नगर सरकारका आधारभूत सूचना, करका दर, फोहोरमैला सेवा शुल्क, फोहोर उठ्ने कार्यतालिका लगायतका अन्य समसामयिक सूचनाहरु उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
१२३. नगरपालिका कार्यालयलाई ISO Certificate प्राप्त गर्नका लागि चुस्त व्यवस्थापकीय प्रणालीको अवलम्बन, आवश्यक भौतिक पूर्वाधार एवं जनशक्ति विकास लगायत संगठन संरचनाको ढाँचा तयार पारी सोही अनुसार व्यवस्थापकीय प्रणालीको विकास गरिनेछ । नगरपालिका भित्रको दर्ता, चलानी तथा महत्वपूर्ण डकुमेन्टलाई दीर्घकालसम्म जोगाई राख्नका लागि अफिस Automation प्रणालीलाई आगामी आर्थिक वर्षदेखि कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
१२४. नगरपालिकामा विद्यमान जनशक्तिको लेखा परीक्षण साँगाँगै कार्यसम्पादनका स्पष्ट सूचक निर्माण गरी आगामी ३ वर्षमा नगरपालिकालाई “उत्कृष्टताको केन्द्र” (Center for Excellence) को रूपमा विकास गरिनेछ । सदाचार प्रवर्द्धन गर्न र भ्रष्टाचारजन्य क्रियाकलापको अन्त्य गर्नको लागि भ्रष्टाचारजन्य क्रियाकलापमा शुन्य सहनशीलता (Zero Tolerance) को नीति अवलम्बन गर्दै भ्रष्टाचार गर्ने र गराउने दुवैलाई कानूनको दायारमा ल्याइनेछ ।
१२५. नगरपालिकाले प्रदान गर्ने सेवा र सुविधाहरुलाई क्रमशः डिजिटलाईजेशन गर्दै सेवा प्रवाहलाई सहज र पारदर्शी बनाइनेछ । नगर सरकारका निर्णय प्रक्रिया सरल, सहज र पारदर्शी बनाउँदै काम पन्छाउने प्रणालीलाई पूर्ण रूपमा निरुत्साहित गर्दै नजितामुखी कार्यप्रणालीको विकास गरिनेछ ।
१२६. प्रचलित कानूनको अधिनमा रही थप नगर प्रहरीको भर्ना गरी नगरको नियमनकारी भूमिलाई प्रभावकारी बनाइनेछ भने बजार, बालश्रम, विद्यालय, व्यवसाय दर्ता र संचालन, मदिरा बिक्री वितरण र सेवन, घर निर्माण, सार्वजनिक जग्गाको साँध, सीमाना, ईन्धन डिपो, होटल, दुध डेरी, मासु पसल, औषधी पसल लगायतका नागरिकको जनजीविकासँग सम्बन्धित विषयहरुलाई प्रचलित कानूनको अधिनमा कडाईका साथ अनुगमन गरी स्थानीय सरकारको अनुभूति गराइनेछ ।
१२७. जनप्रतिनिधि, कर्मचारीलगायत नगरभित्रका विभिन्न जातजाति, भाषाभाषि, वर्ग, समुदायहरुको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने सन्दर्भमा आवश्यक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
१२८. नगर भित्र रहेका सुरक्षा निकायहरुको भौतिक पूर्वाधार, सवारी साधनको उपलब्धता, दरबन्दी अनुसारको जनशक्ति व्यवस्थापन लगायत अन्य संस्थागत क्षमता अभिवृद्धिका लागि आवश्यक रणनीतिको अवलम्बन गरिनेछ ।
१२९. स्थानीय सुरक्षा निकाय र सरोकारवालाहरु बीच सुरक्षा व्यवस्थालाई सवल बनाउन आवश्यक अन्तरक्रिया कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।
१३०. नेपालको संविधान, स्थानीय सरकार संचालन ऐन र प्रचलित अन्य कानूनले निर्दिष्ट गरेको व्यवस्था अनुसार स्थानीय तह र सामुदायिक संघ संस्थाहरुलाई स्थानीय सरकारप्रति उत्तरदायी बन्नुपर्ने व्यवस्थालाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।

आर्थिक वर्ष ०७६/०७७ मा गरिने कार्य सम्बन्धी विशेष व्यवस्थाहरु

१. वडा कार्यालय संचालनको लागि आ.ब. ०७६/०७७ देखी स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ मा भएको व्यवस्था अनुसार वडा कार्यालय संचालन तथा इन्धन खर्चको लागि चालु खर्चमा रकम छुट्याइने छ ।
२. सम्पूर्ण निर्वाचित पदाधिकारीहरुलाई प्रदेश सरकारले पास गरे वमोजिमको पारिश्रमिक चालु खर्चमा छुट्याइने छ ।
३. सम्पूर्ण निर्वाचित वडा सदस्यहरुलाई आ-आफ्नो वडामा विभिन्न किसिमको लगत संकलन लगायतको कार्य गर्न कठिनाई भई रहेकोले यसै आ.ब. देखि वडा सदस्यहरुलाई साईकल हस्तान्तरण गर्ने कार्यक्रम अगाडी बढाईएको छ ।
४. आ.ब. २०७६/०७७ बाट सम्पूर्ण वडा कार्यालय मार्फत कर, पञ्जीकरण आदि सेवा अनलाईन मार्फत गरिने व्यवस्था गरिने छ ।
५. नगर पालिका तथा वडा कार्यालयबाट प्रदान गर्ने सेवा चुस्त दुरुस्त र सहज तुल्याइने छ ।

६. वडा स्तरबाट छनोट भई आएका योजना संचालनका लागि उपभोक्ता समितिलाई प्राथमिकता दिइनेछ र त्यस्ता योजना तथा कार्यक्रम संचालन गर्न सम्बन्धित वडाले नियम अनुसारको उपभोक्ता समिति गठन गरी न.पा.ले तोकेको समयअवधिमा समझौता गरी सक्नु पर्ने छ ।
७. उपभोक्ता समितिबाट संचालन हुने योजना र कार्यक्रममा सम्बन्धित लाभग्राहीको दिगो विकास र अपनत्व बोध हुने ठोस निर्माण कार्यमा १० प्रतिशत जनश्रमदान र कच्ची निर्माण कार्यमा २० प्रतिशत जनश्रमदान सहभागिताको अनिवार्य व्यवस्था गरिएको छ ।
८. यस कार्यालयबाट अवकास भएका र अवकास हुने कर्मचारीहरूको निवृत्तिभरण सुविधा तथा उपदान प्रदान गर्न आवश्यक न.पा.को क्षमता अनुसारको रकम विनियोजन गर्ने व्यवस्था मिलाइएको छ ।
९. सम्पत्ति करको तयारी : यस नगरपालिकामा पनि आगामी साउन १ गतेदेखि सम्पत्ति कर लागु गर्ने तयारी गरिएको छ ।
१०. ठूला विकास आयोजनाका लागि पहल : नगरपालिकाले आफ्नै स्रोतबाट निर्माण गर्न नसक्ने ठूला आयोजना निर्माणका लागि यस क्षेत्रका प्रतिनिधिसभा तथा प्रदेशसभा सदस्यज्यूहरूका साथै संघीय र प्रदेश सरकार लगायत अन्य निकायलाई आग्रह गरिने छ ।
११. नगर क्षेत्रमा डिपिआर प्रस्ताव तयार हुने क्रममा रहेका महत्वपूर्ण आयोजनाहरू निम्नानुसार रहेका छन् : एकीकृत ढल निकास योजना, गरुडा रिंगरोड, सहरी तथा ग्रामिण मुल सडक ३० किलो मिटर, गरुडा बसपार्क निर्माण, विभिन्न परियोजनाका लागि अत्याधुनिक भवन, फोहर व्यवस्थापनको लागि फोहर प्रशोधन निर्माण, खेलकुद मैदान संगै मूलसडक छेउमा पसल भवन, मुख्य पोखरीहरू जिर्णोधार गर्ने कार्य तथा मुख्यराजमार्गको छेउमा दुवै तर्फ ड्रेनेज निर्माण गर्ने कार्य लगायत अन्य महत्वपूर्ण पूर्वाधार तथा अन्य कार्य ।
१२. प्रस्तावित आयोजनाहरू : एकीकृत सडक विकास आयोजना, खानेपानी आयोजना, बसपार्क, फोहोरमैला प्रशोधन केन्द्र, खेल मैदान, कृषि उपज संकलन, प्रशोधन केन्द्र तथा कोल्ड स्टोर, लगायत रहेका छन् ।
१३. विभिन्न नगरपालिका/गाउँपालिकाका जनप्रतिनिधिहरूले हाम्रो नगरपालिको अध्ययन भ्रमण गर्ने वातावरण तैयार गर्ने कार्यक्रम राखिएको छ ।
१४. पिगौना र प्रकौलिको सिमामा अवस्थित ग्रेटर गरुडावस्ती, गरुडा २ स्थित शहर विस्तार अफसरा कोलोनि लगायत अन्य क्षेत्रलाई बृक्षारोपन सहित नमुना सुविधा सम्पन्न वस्तीको रूपमा विकास गरीने छ ।
१५. गरुडा अस्पताल परिसरमा रहेको शवगृहलाई व्यवस्थित गर्ने पहल गर्ने छ ।
१६. सोलार लाइट जडान कार्य लाई प्राथमिकताका साथ अगाडी बढाइने छ ।
१७. आदरणीय उपस्थित सम्पूर्ण अतिथि तथा सभासद ज्यूहरू आ.व. २०७६/०७७ को कुल बजेट ५५ करोड ४२ लाख ६७ हजार कुल बजेट विनियोजन गरिएको छ । जसमा चालु खर्च तर्फ १० करोड ४२ लाख ५० हजार छुट्याइएको छ । त्यसै गरी संघीय सरकारबाट प्राप्त सशर्त अनुदान तर्फ १८ करोड ९५ लाख, सामाजिक सुरक्षाको भत्ता वापत १० करोड, सडक बोर्ड तर्फ ३० लाख, बहुक्षेत्रीय पोषण तर्फ १६ लाख ६७ हजार विनियोजन गरिएको छ । जसमा सशर्त अनुदान रु १८ करोड ९५ लाख, वितीय समानीकरण तर्फ १४ करोड ४० लाख, राजश्व वाडफाँड तर्फ १० करोड १ लाख, आन्तरिक आम्दानी तर्फ ६० लाख, प्रदेश सरकारबाट प्राप्त १ करोड, बहु क्षेत्रीय पोषणबाट १६ लाख ६७ हजार आम्दानी गर्ने अनुमान गरिएको छ ।

उपस्थित सभासदस्यहरू

अहिलेको अवस्थामा हाम्रा सामु देहाय वमोजिमका प्रमुख चुनौतीहरू देखा परेका छन् ।

१८. नगरपालिकाको दरबन्दी अनुसारको कर्मचारी व्यवस्थापन गर्ने संघीय सरकारलाई बारम्बार आग्रह गर्दा ध्यान नदिएको र कर्मचारी समायोजनमा समेत कर्मचारी अभाव भएको कारण मौजुदा उपलब्ध कर्मचारीको भरमा तोकिएको कार्य सम्पादन गर्न अपठ्यारो भयो ।
१९. नयाँ कर क्षेत्रहरू पहिचान गरी राजश्व परिचालन गर्ने तथा हाल लागु भएका करहरू समेत समेत संकलन गरी राजस्व वृद्धि गर्ने चुनौती देखिएको ।

२०. स्थानीय तह संचालन गर्न विभिन्न कानूनहरु अनुसार कार्य सम्पादन गर्न जनप्रतिनिधि, कर्मचारी तथा सरोकार राख्ने व्यक्ती संघ, संस्थाहरुलाई क्षमता अभिवृद्धि गर्नु पर्ने ।
२१. स्थानीय तहमा हालको संरचना अनुसार पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरुलाई कार्य कक्षको अभाव देखिएको ।
२२. पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरुबाट आ- आफ्नो जिम्मेवारी अनुसारको कार्य सम्पादनमा कमी महशुस भएको ।

अन्त्यमा,

आदरणीय महानुभावहरु !

- प्रस्तुत नीति तथा कार्यक्रम गरुडालाई समृद्ध बनाउने मार्गदर्शक दस्तावेज हो । नगरलाई समृद्ध बनाउन सबै नगरबासीको आ-आफ्नो ठाउँमा उत्तिकै महत्वपूर्ण भूमिका छ । यो नीति तथा कार्यक्रम सरकारी, गैरसरकारी, निजी, सहकारीलगायत विकासका सबै साभेदार वा पक्षधरको लागि मार्ग चित्र हो । रौतहटको केन्द्रमा रहेको यस नगरपालिकालाई विकासका दृष्टिकोणले नमूना बनाउन हामीहरु दत्तचित्त भएर लागेका छौं । नगरको विकास सबैको विकास हो । यसैले विकास/निर्माणका काममा आ-आफ्नो क्षेत्रबाट सहयोग पुर्याउन र रचनात्मक सुझाव, सल्लाह दिन हामी नगरबासीलाई हार्दिक आग्रह गर्दछौं । हामीले नगरबासीबाट प्राप्त रचनात्मक सुझाव, सल्लाहलाई सधैं आत्मसाथ गर्नेछौं । विकास/निर्माणका काममा हामीहरु सबैको एउटै दृष्टिकोण हुनुपर्छ भन्नेमा हामीहरु दृढ छौं ।
- प्रस्तुत नीति तथा कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि सबैको सहकार्य र स्वामित्व अपरिहार्य छ । यसको सफल कार्यान्वयनका लागि सम्पूर्ण सरकारी निकायहरु, विभिन्न राजनीतिक दलहरु, विभिन्न संघ संगठनहरु, गैरसरकारी संस्थाहरु, निजी तथा सहकारी क्षेत्रलगायत सबैको सद्भाव, सहभागिता र सहयोग हुनेमा विश्वास व्यक्त गर्दै सम्मानित नगर सभाबाट रचनात्मक सुझाव सहित नीति तथा कार्यक्रम पारित हुनेछ ।
- अन्त्यमा यस नीति तथा कार्यक्रम तयार गर्न अहो रात्र खट्ने प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत लगायत उहाँको टिमलाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु । सम्पूर्ण जनप्रतिनिधि, नगरवासी, राजनैतिककर्मी, पत्रकारहरु लगायत सम्पूर्ण सरोकारबाला प्रति सकारात्मक सहयोगको अपेक्षा सहित सबैमा हार्दिक धन्यवाद र आभार व्यक्त गर्दछु ।

धन्यवाद ! नमस्कार !!

इन्नु राय यादव
नगर प्रमुख
गरुडा, नगरपालिका
प्रदेश नं. २, नेपाल

इति संवत् २०७६ साल आषाढ ९ गते सोमवार शुभम्